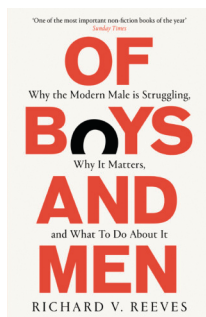

Hvordan snakke om mannskrisen - uten å gå i kulturkrigen

Per-Einar Binder
Universitetet i Bergen

Sosiologen Richard Reeves tar for seg en mannsrolle i endring, og hva vi kan gjøre for å hjelpe menn som strever.

BOK *Of Boys and Men. Why the modern male is struggling, why it matters, and what to do about it*

FORFATTER Richard V. Reeves

ÅR 2022

FORLAG Swift Press

SIDER 352

Vi har fått et større strekk i guttelaget. Flere menn strever både i utdanning, jobb og hjem. Jeg har personlig identitet som forskningstema. Både i gruppebaserte kliniske prosjekt og individuell terapi møter jeg unge menn som strever med å finne retning og mening. Og jeg ser tall, både internasjonalt og nasjonalt, som underbygger inntrykket. Jeg blir ofte spurt om vi har en mannskrise der ute. Jeg er etter hvert blitt tilbøyelig til å svare – «ja, det tror jeg det er – for noen grupper av menn». Etterkrigstidens endring i mannsrollen er for mange av oss en velsignelse. Vi kan være maskuline og samtidig snakke om følelser, vise sårbarhet og gå inn i omsorgsroller (Støyva, 2023). Men det er også mange menn som strever. Det skal vi ta alvorlig.

Ikke et nullsumspill

Richard Reeves går inn i problemstillingen som sosiolog i sin bok *Of Boys and Men*. Samtidig som han undersøker de sosiale strukturene rundt mannen, setter han seg grundig inn i psykologisk forskning på området. Intuitivt kan det virke underlig å bekymre seg for menns tap av posisjon. Vi lever i et samfunn sementert med et tykt lag mektige og ikke spesielt androgyne menn på toppen. Når Reeves hevder at vanskene (også) henger sammen med biologisk forankrede kjønnsforskjeller, er han høyst bevisst at han løper risiko for å assosieres med reaksjonære kroker av mannosfæren. Men kvinnesaken er langt fra avsluttet, skriver Reeves. Dette er ikke et nullsumspill mellom kjønnene. Kjønnene har utfordringer på ulike arenaer. Det mangler kvinner på toppen. Samtidig er det nå flere menn som strever med utenforskap på bunnen. Kjønnsperspektiv på menns utfordringer er relevant. Det er også

klasse og etnisitet. Flere arbeiderklassemenn strever. Og afroamerikanske arbeiderklassemenn får belastningen av mannskrise og rasisme i fanget samtidig.

Menn trenger å trengs

Den gamle forsørgerrollen gav menn betydning for noe større enn seg selv. Den innebar essensiell, men indirekte omsorg for kone og barn. I denne rollen lå også en betydning ut mot samfunnet. Reeves viser til selvmordsbrev fra menn hvor et hyppig tema er «jeg betyr ingenting». Menn trenger å trengs. I den tradisjonelle verden antok en at ekteskapet bidro til å disiplinere menn. Ungkaren ble kalt «en skute uten seil». Disiplinert maskulinitet var idealet. Reeves påpeker at ekteskapet fortsatt har stor betydning for menns liv. I særdeleshet om det mangler. Både psykisk og fysisk helse kommer dårlig ut for ugifte og skilte menn. Kvinner klarer seg godt alene. For mannen var ekteskapet hovedkilden til emosjonell nærhet – og er det ofte fortsatt.

Sviktet fra høyre og venstre

Både høyresiden og venstresiden svikter menn, hevder Reeves. Begge parter individualiserer problemet og sier at menn må skjerpe seg. Venstresiden overrasker mest. Det er den som har mest tradisjon for å se på strukturelle forhold når grupper sakter akterut. Jobber er blitt automatisert, arbeid med hendene har tapt status, nye arbeidsfelt stiller større krav til relasjonell kompetanse. For betydelige grupper av menn er den tradisjonelle mannsrollen ikke erstattet av alternativer.

American Psychological Association (2018) bruker begrep som «toksisk maskulinitet» i beskrivelsen av tradisjonelle mannsideal. Det ligger ikke langt unna Hillary Clintons beskrivelse av Trumps arbeiderklassevelgere som «deplorables». Slikt skaper avstand og polarisering. Gjennomgående beskrives mannsrollen – også av dem som skal hjelpe menn – på måter som gjør det vanskelig å se hva en positiv maskulinitet kunne være. Den konservative høyresiden står nærmere å kunne si noe om det. Men løsningen er dårlig tilpasset dagens virkelighet. De konservative sier løsningen er «bli som din far», eller kanskje helst bestefar. Venstresiden sier «bli som din søster». Det konservative svaret er ikke tilpasset et nytt arbeidsmarked og frie, sterke kvinner. Venstresidens svar ignorerer at menn er forskjellig fra kvinner.

Dette er ikke et nullsumspill mellom kjønnene. Kjønnene har utfordringer på ulike arenaer

Argumenter begrunnet i medfødte psykologiske kjønnsforskjeller har fått nye anvendelser. For eksempel argumenterer Louise Perry (2022) for at tabuet om å snakke om kjønnsforskjeller i seksualitet har medført at den seksuelle revolusjonen har skjedd på menns premisser. Reeves på sin side peker på kjønnsforskjeller i ikke-kognitive ferdigheter og aktivitetspreferanser. Menn faller utenfor i en skole som stiller store krav til ikke-kognitive ferdigheter, slik som selvkontroll. Ferdighetene utvikles senere hos gutter. Jenter tar lettere «ansvar for egen læring», slik utdanning på alle nivå i dag legger opp til. Noe av problemet med forskningsfunn som viser psykologiske kjønnsforskjeller, skriver Reeves, er at reaksjonære miljøer etablerer fortolkningsmonopol når de mer liberale ikke vil forholde seg til denne forskningen.

Hva gjør vi med kjønnsforskjellene?

Dersom vi antar at det stemmer at kvinner har en sterkere preferanse for samhandling, mens menn har en sterkere preferanse for å utforske den tinglige verden, betyr ikke dette at utelukkende menn skal studere ingeniørfag og utelukkende kvinner sykepleie. Psykologiske kjønnsforskjeller handler alltid om overlappende fordelinger. En stor gruppe av menn interesserer seg for det mellommenneskelige på linje med kvinner. En stor gruppe kvinner har interesse for det tinglige. Men kjønnsforskjellene er for store til at vi kan ha femti-femti-ideal på alle felt. Det kan, hevder Reeves, bety 30 % kvinnelige ingeniørstudenter, og en tilsvarende andel mannlige sykepleie- eller psykologstudenter. For begge kjønns vedkommende er det i dag et stykke å gå.

Reeves hevder gutter i større grad bør utdanne seg innen helse og utdanning. Dette er fremtidsrettede yrker som har godt av mer kjønns mangfold, og mange flere menn har anlegg for dem enn antallet som velger dem. Yrkesfag, lærlingordninger og praksisrettede utdanninger bør også styrkes. Han peker på behov for en kulturell endring i mannens rolle i ekteskap og parforhold fra å være forsørger til å først og fremst være far, i tillegg til kjæreste. Blant høyt utdannede har dette begynt, men andre sosiale lag henger etter. Det trengs å formulere positive idealer knyttet til å være mann: ikke alle tradisjonelle maskuline verdier er toksiske – for eksempel villighet til å ta risiko på vegne av andre.

Reeves utforsker i liten grad hvordan det kulturelle rommet kan gi ny form til biologisk baserte tendenser. Jeg savner at han utdyper ideen om hva konstruktive mannsideal kan være. Han kunne gått mer inn i det mangfold av måter å være mann på som samtiden heldigvis åpner for. En begrensning med boken er også at den i stor utstrekning tar utgangspunkt i amerikanske historiske og strukturelle forhold. Men bildet han tegner er høyst gjenkjennelig, også fra norsk kontekst. Det er mye å hente i Reeves' analyse av menns situasjon, både for psykologen som kliniker og som opplyst samfunnsborger.

Referanser

- American Psychological Association, (2018). *APA guidelines for psychological practice with boys and men*. <https://www.apa.org/about/policy/boys-men-practice-guidelines.pdf>
- Perry, L. (2022). *The Case Against the Sexual Revolution*. John Wiley & Sons.
- Støyva, A. B. (2023, 18. juli). Mannen er ikke i krise. Men ett bestemt mannsideal kan være det, mener forskere. *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/kultur/i/5BQ6g1/mannen-er-ikke-i-krise-men-ett-bestemt-mannsideal-kan-vaere-det-mener-forskere>